

Nr 323.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m.; given Stockholms slott den 6 juni 1947.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar; samt
- 2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g
till
L a g
om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Av svenskt aktiebolag utfärdat brev å aktie, som tillhör tyska staten, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten och icke är svensk medborgare, må, där antagas kan att aktiebrevet befinner sig utanför Sverige, dödas på ansökning av flyktkapitalbyrån. Aktiebrev må dock ej dödas till förfång för någon, som innehar brevet såsom säkerhet för fordran, med mindre dödande kunnat ske om han varit ägare till aktien.

Samma lag vare beträffande aktiebrev i svenskt aktiebolag, om aktien tillhör juridisk person i annan stat än tyska staten samt tyska staten eller juridisk eller fysisk person, som i första stycket likställts med tyska staten, äger bestämmande inflytande över den juridiska person som aktien tillhör. Vid bedömande av frågan huruvida sådant inflytande föreligger skall hänsyn ej tagas till att detta på grund av utomordentliga av kriget föranledda förhållanden ej längre kan göras gällande.

Med tyska staten avses, i territoriellt hänseende, Tyska riket i dess utsträckning den 1 januari 1938.

2 §.

Under förutsättningar svarande mot dem som i 1 § angivas för dödande av aktiebrev i svenskt aktiebolag må ock obligation, löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, bliva föremål för dödande, såframt handlingen utfärdats av svensk myndighet, juridisk person här i riket eller av någon som är svensk medborgare eller är bosatt i Sverige. Samma lag vare i fråga om annan förskrivning, om handlingen in-tecknats i Sverige.

Vad i denna paragraf är stadgat äger ej tillämpning å banksedlar.

3 §.

Ansökan om dödande av handling prövas av restitutionsnämnden.

Beträffande ärenden, med vilka nämnden tager befattning enligt förevarande lag, skall vad i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom stadgas äga motsvarande tillämpning.

4 §.

I ärende om dödande av handling skall företes avskrift av handlingen eller lämnas sådan uppgift om dess innehåll, som är nödig för dess säkra igenkännande.

5 §.

Sökanden åligger att, såvitt ske kan, om ansökningen underrätta, i fråga om aktiebrev, bolaget samt i annat fall en var vilken såsom gäldenär, löftesman eller eljest är på grund av handlingen förpliktad. Avser ansökningen handling på grund varav inteckning är meddelad, skall den intecknade egendomens ägare, ändå att han ej är personligen ansvarig för inteckningen, där så kan ske underrättas om ansökningen. Jämväl den som den på handlingen grundade rätten tillkommer, så ock innehavare av handlingen, skall underrättas, om det kan ske utan märklig tidsutdräkt.

6 §.

Nämnden äge, innan beslut i saken meddelas, förelägga sökanden att förelägg utredning om viss omständighet som finnes kunna på saken inverka.

7 §.

Har sökanden visat sannolika skäl att förutsättningarna för dödande äro för handen, förelägge nämnden sökanden att å viss dag fullfölja ansökningen; och utfärde nämnden offentlig stämning, som genom sökandens försorg införes i allmänna tidningarna. Införandet i allmänna tidningarna skall efter nämndens bestämmande äga rum i det den 1 eller den 15 i viss månad utkommande numret av tidningarna eller, om nummer då ej utkommer, i numret närmast därefter; och skall vid utsättande av dag för ansökningens fullföljande iakttagas, att minst två månader komma att förflyta mellan dagen för införandet och den dag, som utsättes för ärendets fullföljande.

Stämningen skall innehålla, jämte beskrivning av handlingen, anmaning till den, som har något att erinra mot dödande av densamma, att göra anmälan därom hos nämnden sist å den för ärendets fullföljande utsatta dag.

8 §.

Fullföljes ej ansökningen å utsatt dag, vare den förfallen.

9 §.

Finner nämnden vid prövning av fullföljd ansökning någon omständighet ej hava förekommit, som utvisar eller giver skälig anledning till antagande att förutsättningarna för dödande ej äro för handen, skall handlingen genom beslut av nämnden dödas.

Beträffande intecknad handling skall beslutet tillika innehålla erinran, att det ej innebär dödande av inteckningen.

10 §.

Varder handlingen dödad, har i fråga om aktiebrev bolaget och i annat fall den, som är förpliktad att fullgöra vad i handlingen blivit utfäst eller vars egendom på grund av in-teckning eller eljest häftar för utfästelsen, att på begäran av flyktkapitalbyrån utfärda ny handling, som mot den dödade svarar; och skall den rätt som kunnat grundas på den dödade handlingen åtfölja den nya handlingen.

Ny handling, som utfärdats i stället för dödad in-teckningshandling, gälle ej såsom in-teckningshandling förrän anteckning skett jämlikt 11 § andra stycket.

11 §.

Är handling, om vars dödande gjorts ansökning, in-tecknad, skall nämnden skyndsamt underrätta vederbörande in-skrivningsdomare om ansökningen, och har denne att därom så snart ske kan å in-skrivningsdag göra anteckning i fastighets- eller in-teckningsboken. Vad nu sagts om ansökningen skall ock gälla nämndens slutliga beslut i ärendet.

Sedan in-tecknad handling dödats, skall in-skrivningsdomaren, på ansökan, å in-skrivningsdag göra anteckning i fastighets- eller in-teckningsboken, att ny handling, som utfärdats jämlikt 10 §, medför den in-teckningsrätt som tillkommit den dödade. När ansökan göres, skall den nya handlingen vara åtföljd av avskrifter enligt vad beträffande ansökan om in-teckning är stadgat.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1948.

Med avseende å ansökan om dödande som gjorts under lagens giltighetstid skola bestämmelserna i lagen tillämpas även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilken lag¹ gäller till och med den 30 juni 1947, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1948.

---

¹ Jfr SFS 1946: 363.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och statsrådet Kock anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar m. m.*

Föredraganden anför följande.

I en inom flytkapitalbyrån upprättad den 13 februari 1947 dagtecknad promemoria har — under uppgift att avvecklingen av tyska ekonomiska intressen i svenska aktiebolag erbjöde särskilda svårigheter då de tyskägda aktierna icke funnes i Sverige — förordats en särskild lagstiftning i syfte att möjliggöra dödande av dylika utanför Sverige befintliga aktier m. m. Sedermera har ordföranden och chefen för flytkapitalbyrån inkommit med en den 4 mars 1947 dagtecknad promemoria med förslag till lag angående dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar. Sedan yttranden inhämtats över nämnda båda promemorior, anhåller jag att nu få upptaga detta ärende till behandling, varvid jag till en början torde få i korthet redogöra för gällande lagstiftning om den tyska egendomen i Sverige.

Gällande bestämmelser.

I anledning av vissa svårigheter, som efter axelmakternas nederlag uppstått eller kunde väntas uppstå beträffande tillgångar i Sverige som av de allierade makterna betraktades såsom tillhöriga fientliga rättssubjekt, har i vårt land genomförts en särskild lagstiftning. De lagar varom här är fråga äro dels lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m. (den s. k. kontrollagen) dels lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m. (den s. k. administrationslagen). Lagarna, vilka ursprungligen gällde till och med den 30 juni 1946, ha erhållit fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1948. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter som avses med lagstiftningen ha inrättats en administrativ statsmyndighet, flytkapitalbyrån, samt en statlig nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Enligt *kontrollagen* äger Konungen förordna om skingringsförbud å här befintlig egendom, tillhörande viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i staten, då i anledning av kapitalflykt till riket eller eljest med hänsyn till rådande av kriget för-
 anledda utomordentliga förhållanden befinnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Restitutionsnämnden kan på framställning av flyktkapitalbyrå förordna om kvarstad på egendom under skingringsförbud, om risk föreligger att egendomen undanstickes eller förstöres eller om åtgärden erfordras för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Kvarstad kan under samma förutsättningar komma till stånd också beträffande viss egendom utanför skingringsförbudets ram, nämligen här i riket befintlig egendom, tillhörig aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person över vilken ett bestämmande inflytande föreligger från land som avses med gällande skingringsförbud. Egendom under kvarstad förvaltas regelmässigt genom en av flyktkapitalbyrå utsedd syssloman. Egendomen må med tillstånd av Konungen eller flyktkapitalbyrå försälas bl. a. om så befinnes erforderligt för att den skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Med stöd av *kontrollagen* har genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 526) förordnats om skingringsförbud å tysk egendom m. m. samt genom kungörelse den 17 augusti samma år (nr 607) å japansk egendom m. m. Intill utgången av år 1946 har restitutionsnämnden beslutat kvarstad i sammanlagt 142 fall. Härav ha 31 fall avsett kvarstad å tyskägda aktier i svenska bolag.

Administrationslagen avser att bereda möjlighet att under vissa förutsättningar förordna om offentlig förvaltning av svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar eller andra juridiska personer, över vilka föreligger ett bestämmande utländskt inflytande från land som avses med meddelat skingringsförbud. Administration beslutas av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrå. Administrationen omhänderhaves av särskilt utsedd administrator, vilken har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. För vissa särskilt betydelsefulla förvaltningsåtgärder såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse samt frivillig likvidation erfordras emellertid tillstånd av Konungen eller flyktkapitalbyrå, i visst fall jämväl av det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar.

Administration har intill utgången av år 1946 beslutats i 32 fall, samtliga avseende bolag underkastade tyskt inflytande. Beträffande åtskilliga bolag, över vilka ett bestämmande tyskt inflytande förelegat, har det icke ansetts erforderligt att begära administration. Nödig kontroll och ledning har då åvägabragts i annan ordning. I ett flertal fall ha sålunda de tyskägda aktierna i bolaget omhändertagits genom kvarstad, varefter de med aktieinnehavet

förenade befogenheterna med avseende å bolagets skötsel utövats av särskilt utsedd syssloman.

Rörande den tyska egendomen fördes under sommaren 1946 i Washington underhandlingar mellan å ena sidan svenska regeringsrepresentanter samt å andra sidan företrädare för Amerikas förenta stater, Storbritanniens och Frankrikes regeringar. Förhandlingarna ledde till en uppgörelse som riksdagen, med bifall till en vid 1946 års höstsession framlagd proposition (nr 367), bemyndigat Kungl. Maj:t att vid lämplig tidpunkt sätta i kraft. Uppgörelsen innebär bl. a. att Sverige åtager sig att fullfölja nuvarande kontroll- och likvidationsförfarande rörande den tyska egendomen. I så måtto har verksamheten i detta avseende fortskridit tämligen långt som arbetet för egendomens registrering väsentligen avslutats och i viktigare fall kvarstads- eller administrationsbeslut av restitutionsnämnden kommit till stånd eller påkallats. Den likvidation eller överlåtelse på nya händer av hithörande företag och andra tillgångar, som i lagstiftningen förutsatts och som enligt Washingtonavtalet skall fullföljas, har emellertid hittills endast i begränsad utsträckning kunnat ske. Enligt avtalet betraktas den genom likvidationen uppkomna behållningen som tysk egendom. Till den del denna egendom i enlighet med redan tidigare gällande clearingförfarande anses kunna disponeras för clearing mot svenska fordringar skall så ske. I övrigt skall den såsom tysk egendom vara disponibel för det tyska folkhushållets räkning. Då emellertid detta för närvarande — oavsett det statsrättsliga läget — rent faktiskt administreras av allierade myndigheter, böra dessa anses befogade att för inköp för tysk räkning disponera restbeloppet. — En förutsättning för uppgörelsen är, att de enskilda tyskar, vilkas egendom likviderats, skola få ersättning för sin egendomsförlust. De allierade skola svara för utbetalning av denna ersättning. Det har vidare fastslagits, att de allierade regeringarna vid ett kommande fredsslut med Tyskland skola tillse att de avtalade transaktionerna med avseende på tysk egendom godkännas från tysk sida.

Flytkapitalbyråns förslag m. m.

Enligt det av flytkapitalbyrån framlagda förslaget skola aktier i svenska bolag samt vissa andra värdehandlingar, som tillhöra tyska rättssubjekt, kunna dödas på begäran av byrån, om det kan antagas att handlingen i fråga befinner sig utanför Sverige. Ny handling skall efter dödningen utfärdas i den dödade handlingens ställe, varefter den på handlingen grundade rätten skall anses åtfölja den nya handlingen. Med denna kan därefter förfaras som med annan tysk egendom, som befinner sig inom landet.

I promemorian den 13 februari 1947 ha skälen för den ifrågasatta lagstiftningen närmare utvecklats. Härom anföres i promemorian följande.

Vid den pågående avvecklingen av det tyska intresset i vissa svenska aktiebolag har det visat sig att tekniska svårigheter uppkomma vid överlåtelse av sådana bolag, vars samtliga aktier icke finnas förvarade i Sverige.

Jämlikt administrationslagen kan avveckling i dylikt fall ske genom att administrator efter bemyndigande försäljer bolagets egendom. En överlåtelse av själva rörelsen medför emellertid både för köparen och säljaren oförmån-

liga komplikationer. Särskilda åtgärder måste sålunda vidtagas för överförande av firmanamn och annan egendom, varmed företagets goodwillvärde är förknippat, såsom varumärken och patent. Regleringen av med rörelsen sammanhängande fordringar och skulder samt svävande engagement kräver speciell uppmärksamhet. Beträffande vissa för bolaget förmånliga kontrakt (exempelvis hyreskontrakt) kanske motparten icke medger en överlåtelse. En avveckling genom överlåtelse av rörelsen kan vidare medföra en beskattning av bolagets reserver med utskiftningsskatt och, om ej särskilda invecklade åtgärder vidtagas, även med inkomstskatt. Särskilt i de fall, där det finnas svenska minoritetsaktieägare, kan därför berättigad kritik riktas mot en avveckling i denna form.

Härjämte böra beaktas de svårigheter, som föreligga för administrator att genom utbetalning av nettot av likvidationsprocessen slutlikvidera ett bolag, då aktiebrev icke kunna företes. Ehuru förutsättningarna icke förefalla stora, kan nämligen i det enskilda fallet den möjligheten icke helt uteslutas, att krav kan komma att resas från ev. godtroende aktieförvärvares sida. Bland annat på grund av det förhållandet, att egendomen synes röna olika behandling inom skilda ockupationszoner i Tyskland, kan ett sådant krav aktualiseras.

Ett särskilt problem i detta sammanhang bilda de tyskägda aktieposter i svenska företag, vilka utgöra minoritetsandelar. I den mån aktiebrev icke finnas i Sverige och därigenom kunna kvarstadsbeläggas kan för närvarande någon avveckling av det tyska ägarintresset i enlighet med gjorda utfästelser icke äga rum. Enligt en beräkning inom flyktkapitalbyrån rör det sig här om aktier med ett sammanlagt värde av 2 till 3 milj. kronor. Enär all tysk utlandsegendom är underkastad beslag i Tyskland torde, därest möjligheter icke tillskapas att avveckla dylika tyska engagement genom svenska myndigheters försorg, kunna befaras att aktiebrev för inregistrering presenteras av allierade myndigheter. Det är även känt att i Sverige utfärdade tyskägda löpande skuldebrev, såsom obligationer, av utländska myndigheter tagits i beslag. Med hänsyn till kommande förhandlingar beträffande vissa internationellt sett ännu icke reglerade frågor rörande den tyska utlandsegendomen synes det önskvärt, att, därest från utlandet framställda krav på grund av dylik beslagtagna egendom skulle från svensk sida avvisas, svenska myndigheter i mån av behov kunna erhålla dispositionsrätt över denna egendom i Sverige.

Framställning har gjorts till de allierade myndigheterna att till svenska myndigheter överlämna sådana aktier, som i Tyskland utlevererats till de förra. Även om denna framställning skulle bifallas, kan emellertid icke påräknas att samtliga här ifrågakvarande aktier och andra handlingar skulle komma att överföras till Sverige.

Med promemorian den 4 mars 1947 har framlagts ett utformat förslag till lagstiftning i ämnet; och torde det vid promemorian fogade förslaget till *lag angående dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar* få fogas som bilaga till statsrådsprotokollet (*Bilaga A*).

I promemorian framhålles till en början, att lagförslaget avfattats efter modell av lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling. Även om förslaget ej avsåge *förkomna* handlingar, vore dock i båda fallen fråga om en i viss mån likartad situation. Med hänsyn till det speciella syftet med den ifrågasatta lagstiftningen och den korta varaktighet den vore avsedd att få, hade det emellertid ej ansetts lämpligt att införa bestämmelserna i lagen om dödande av förkommen handling.

§ 1 i lagförslaget avser aktiebrev, utfärdat av svenskt aktiebolag. Såsom förutsättning för att få sådant aktiebrev dödat har angivits dels att aktiebrevet den 15 juli 1945 tillhörde eller senare förvärvats av tyskt fysiskt eller juridiskt rättssubjekt eller någon i Tyskland som ej är svensk medborgare dels ock att det kan antagas att aktiebrevet befinner sig utanför Sverige.

Beträffande den första förutsättningen anmärkes i promemorian, att den utformats med tanke på att få överensstämmelse med gällande skingringsförbud. Det vore klart att flyktkapitalbyrån ej komme att påfordra tillämpning av dödningsförfarandet i vidsträcktare omfattning än skingringsförbudet upprätthölles. Sålunda komme tillämpning som regel ej att påkallas mot utlänningar i Tyskland eller mot tyskar i Sverige eller i andra länder, där de ej komme att repatrieras. Den tidpunkt i förhållande till vilken äganderätten skulle bedömas hade ansetts böra vara den 15 juli 1945, d. v. s. den dag då skingringsförbudet trädde i kraft.

Beträffande kravet att aktiebrevet kan antagas finna sig utanför Sverige framhålles i promemorian, att det kunde ifrågasättas att skärpa förutsättningen därhän, att det gjordes sannolikt att aktiebrevet ej kunnat införskaffas. En stark presumtion talade emellertid för att så vore fallet. I regel funnes aktiebrev i Tyskland. I övrigt borde man lita till att flyktkapitalbyrån gjorde vad den kunde för att införskaffa aktiebrev, vilket vore en stor fördel i jämförelse med dödningsförfarandet.

I andra stycket av paragrafen behandlas fall, där aktiebrev vid den i första stycket angivna tidpunkten tillhörde eller senare förvärvats av juridisk person i annan stat än Tyskland och såsom ett villkor för att erhålla dödningsförfarandet har stadgats att tyskt rättssubjekt äger bestämmande inflytande över den juridiska personen. Enligt Washingtonuppgörelsen hade vi, enligt vad i promemorian framhålles, att även i sådana fall eliminera det tyska inflytandet. Ett stort antal fall av denna art funnes. I en del av dem bestredes flyktkapitalbyråns rätt att taga befattning med ifrågavarande företag under förmenande att i vederbörande land åtgärder redan vidtagits för eliminering av det tyska intresset. Den tvist av internationellträttslig natur som sålunda kunde föreligga och som i själva verket berörde frågan om aktiebrevet vid den angivna tidpunkten tillhörde tyskt rättssubjekt ankomme på den i dödningsärendet dömande myndigheten att lösa, såvitt anginge frågan om egendomens förvaltning och likvidering.

I detta sammanhang framhålles i promemorian, att den föreslagna lagstiftningen icke föregrepe frågan om den slutliga dispositionen av värdet av det vid likvidationen influtna beloppet. Denna inskränkning följde därav att den nya handling som skulle utfärdas endast bleve bärare av den rätt som kunde grundas å aktiebrevet och att flyktkapitalbyrån ej hade annan befogenhet i fråga om den nya handlingen än enligt lagstiftningen om den tyska egendomen. Denna lagstiftning behandlade endast frågan om förvaltning och likvidering av den tyska egendomen men lade ej hinder i vägen för att tvist angående bättre rätt till likvidationsresultatet anhängiggjordes vid de allmänna domstolarna. Det måste anses motiverat att frågan om

förvaltningen och likvideringen, som vore ett svenskt näringspolitiskt intresse av stor vikt och som tarvade en snabb lösning, avgjordes i särskild ordning.

Beträffande § 1 tredje stycket i förslaget påpekas i promemorian, att denna avsåge att begränsa vad som skulle anses som tyskt till det Tyskland som existerade före »Anschluss».

Enligt § 2 jämföras med aktiebrev i svenskt aktiebolag obligationer och vissa andra handlingar, som utfärdats av svenska rättssubjekt. I promemorian framhålles, att i lagrummet avsedda handlingar medtagits för fullständigande av möjligheterna att vinna avsett mål.

I § 3 föreskrives, att ansökan om dödande av handling skall ingivas till restitutionsnämnden. Enligt vad i promemorian uttalas måste det med hänsyn till lagstiftningens speciella natur och den skyndsamhet som vore av nöden anses lämpligt att nämnden, som avgjorde frågan om tysk egendoms sättande under förvaltning i allmänhet, handlade hithörande frågor såsom första och sista instans.

§§ 4—6 i förslaget, som avse förfarandet i dödningsärendet, motsvara 3—5 §§ i lagen om dödande av förkommen handling. I promemorian framhålles, att ägaren icke ansetts böra särskilt underrättas på grund av de med en sådan åtgärd förbundna svårigheterna samt lagstiftningens speciella natur.

§ 7 i förslaget motsvarar 6 § nämnda lag. Såsom villkor för stämmings utfärdande har angivits, att sökanden visat sannolika skäl för förhandenvaron av de i § 1 angivna förutsättningarna för dödning. Det påpekas i promemorian, att de viktigaste bevisdata i fråga om aktiebrev torde bli aktiebolagens aktieregister och de deklARATIONER som avgivits till flyktt kapitalbyrån.

Beträffande innehållet i §§ 8—11 hänvisas till det såsom bilaga vidfogade lagförslaget.

I detta sammanhang må nämnas, att i utländsk lagstiftning vidtagits åtgärder svarande mot de av flyktt kapitalbyrån föreslagna.

Sålunda lämnas i den *danska* lagstiftningen angående beslag av tysk och japansk egendom särskilda föreskrifter angående dödning av vissa värdepapper. Såsom förutsättning för dödning av aktier resp. obligationer anges, att det skall vara känt eller föreligga grundad anledning att förmoda att de saknade värdepapperen tillhöra någon av de personer eller legala rättssubjekt, som beröras av lagstiftningen, nämligen 1) tyska staten; 2) tysk medborgare; 3) statslös person, som senast innehåft tyskt medborgarskap; 4) icke dansk juridisk person med huvudsäte i Tyskland eller med filial i Tyskland (i senare fallet dock endast beträffande egendom tillkommande filialen); 5) juridisk person utanför Tyskland, som i sitt hemland behandlas såsom tysk; 6) juridisk person av annan utländsk nationalitet än tysk, som av det danska handels-, industri- och sjöfartsministeriet anses böra behandlas såsom tysk i avseende å tillämpningen av ifrågakvarande lag. Dödningsfristen är satt till tre månader.

Den norska lagen om fiendegods lämnar föreskrifter om dödning av handlingar, som antagas tillhöra fienden och icke kunna påträffas i Norge. Med fiende avses i lagen: a) stat med vilken Norge är i krig (fiendestat); b) var och en som den 9 maj 1945 var medborgare i fiendestat; c) juridisk person, som under kriget haft säte på fiendeområde; d) juridisk person med säte i utlandet utanför fiendeområdet, som var under kontroll av fienden antingen den 9 maj 1945 eller vid den tidpunkt, då landet, i vilket den juridiska personen har sitt säte, kom med i kriget. Med samtycke av vederbörande departement kan norsk myndighet infordra aktier eller andra av norska rättssubjekt utfärdade värdepapper, därest så är erforderligt för att göra gällande eller utnyttja den rätt, som är knuten till handlingen. Anmäler sig icke någon innehavare inom tre månader efter kungörandet, inträder norsk myndighet som rättsinnehavare och äger utfärda ny handling. Bestämmelsen avser icke värdehandlingar ställda på innehavaren.

Beträffande innehavarpapper gäller att de, om så är erforderligt för kontrollen av fiendegods, kunna infordras för utbyte. Värdehandlingar, som icke inlevereras inom föreskriven tid, upphöra att gälla. På grund härav nyutfärdade aktier eller skuldebrev, som äro att betrakta som fiendegods, ställas under norsk myndighets förvaltning.

Även i Schweiz ha vissa åtgärder vidtagits i syfte att möjliggöra dödning av tyskägda aktier och andra värdehandlingar.

Yttranden m. m. rörande förslagets huvudgrunder.

Över de i ärendet upprättade promemoriorna jämte lagförslag ha efter remiss yttranden avgivits av kommerskollegium, patent- och registreringsverket, restitutionsnämnden, Sveriges industriförbund, svenska bankföreningen och Sveriges advokatsamfund. Kommerskollegium har vid sitt yttrande fogat utlåtanden från Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg och Skånes handelskammare.

Lagstiftning i anslutning till förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna med undantag av advokatsamfundet, som uttalat sig i avstyrkande riktning. I flera av de tillstyrkande yttrandena har särskilt betonats, att den föreslagna lagstiftningen skulle underlätta avvecklingen av de tyska intressena i Sverige och alltså utgöra en önskvärd komplettering av de gällande kontroll- och administrationslagarna. Vissa betänkligheter ha emellertid även anförts. Bl. a. har framhållits den med lagstiftningen förenade risken, att sådant rättssubjekt som icke avsåges med lagstiftningen och som i god tro innehade eller förvärvade handlingen kunde gå miste om sin rätt. Vidare har påpekats, att lagstiftningen, särskilt med hänsyn till de åtgärder som i utlandet vidtagits för likvidering av den tyska egendomen, kunde leda till internationellt-rättsliga konflikter.

Industriförbundet har anförts följande.

Flykttkapitalbyrån har som motiv för den ifrågasatta lagstiftningen anført bland annat, att jämlikt administrationslagen avveckling av företag, vilkas samtliga aktier icke finnas förvarade i Sverige, erbjuder särskilda svårigheter.

Överlåtelse kan enligt nu gällande bestämmelser endast ske genom försäljning av bolagets egendom. En överlåtelse av själva rörelsen medför för köparen och säljaren oförmånliga komplikationer. Dessa svårigheter skulle undanröjas, därest företagens aktier kunna bli föremål för överlåtelse. Sveriges industriförbund finner de skäl, som sålunda anförts för den åsyftade lagstiftningen, icke kunna fränkännas betydelse. Ur allmän ekonomisk synpunkt och med hänsyn till företagens betydelse som produktionsfaktorer är det av vikt, att de åtgärder, som måste vidtagas till fullföljande av svenska statens förpliktelser enligt träffade internationella överenskommelser, kunna genomföras utan att företagen upplösas.

Genom den föreslagna lagstiftningen aktualiseras emellertid vissa betydelsefulla spörsmål av internationell-privaträttslig natur. Enligt allmänna rättsregler torde fråga om äganderätt till aktiebrev böra bedömas efter lagen i det land, där aktiebrevet varaktigt befinner sig. Enligt lagförslaget skulle emellertid i förevarande fall aktiebrevets belägenhet sakna betydelse och i stället bolagets domicil vara avgörande. Industriförbundet — som icke anser sig ha anledning att taga ställning till spörsmålet, om lagförslaget i detta hänseende innebär ett avsteg från gällande svensk rätt — vill emellertid framhålla, att den tidigare starkt utvecklade internationella samfärdseln torde ha byggt på den förutsättningen, att ett värdepappers befintlighet skall avgöra var den med papperet avsedda rättigheten är situerad.

Den föreslagna lagstiftningen bygger såsom ovan antytts på bestämmelserna i 1927 års lag om dödande av förkommen handling. Vid jämförelse med denna lag bör emellertid hållas i sikte att medan lagen om dödning av förkommen handling förutsätter, att dödning äger rum i dens intresse, som är den verkliga ägaren av handlingen, avses däremot med det nya lagförslaget att genom ett förfarande, som närmast är att betrakta som en konfiskation, från handlingen skilja den rätt, som är förbunden med innehavet av handlingen. Risker för framtida intressekonflikter bör därför anses vara väsentligt större i förevarande fall än i fråga om dödningsförfarande enligt 1927 års lag. Man torde sålunda få räkna med att efter det handlingar av ifrågavarande slag blivit i vederbörlig ordning dödade, de i vissa fall komma att överföras till Sverige. Det kan icke heller anses uteslutet, att de vid dödnings befinner sig i Sverige. Med hänsyn till den sålunda föreliggande risken, att förluster kunna drabba godtroende förvärvare, synes det böra övervägas, huruvida icke statsverket bör ersätta förluster på grund av godtrosvörvärv av värdepapper, som blivit dödade enligt den föreslagna lagstiftningen.

Även *bankföreningen* har påpekat den risk för framtida intressekonflikter som vidlåder ett på presumptioner grundat dödningsförfarande samt har här om yttrat följande.

Det är att märka, att dessa risker äro väsentligt mycket större i de fall som här avses än i fråga om dödningsförfarandet enligt 1927 års lag. Medan vid dödande enligt sistnämnda lag den dödade handlingen i de allra flesta fallen verkligen är förkommen eller förstörd och sålunda risken för att den framdeles skall komma att figurera i samfärdseln är minimal, är förhållandet det motsatta vid dödande enligt den här föreslagna lagstiftningen. Här förhåller det sig tvärtom så, att man har all anledning antaga, att den dödade handlingen alltjämt existerar, varav följer att risken för att den i framtiden skall dyka upp och göras gällande med rättsanspråk är på ett helt annat sätt aktuell. Det torde icke vara förenat med några oöverskådliga svårigheter att, efter det handlingar av ifrågavarande slag blivit i vederbörlig ordning dödade, överföra dem till Sverige; det kan t. o. m. tänkas att de vid dödnings befinner sig i Sverige. Man måste därvid också räkna med att det klientel det

här är fråga om måhända icke alltid är av nogräknat slag. Då handlingarna på intet sätt till utseendet skilja sig från icke dödade handlingar av samma slag, kunna de därefter med lätthet föras ut i marknaden.

Denna risk är i själva verket så stor, att det synes bankföreningen böra allvarligen övervägas, huruvida icke särskilda åtgärder må anses nödvändiga till skyddande av den legala värdepappersmarknaden i detta hänseende. Uppenbart är nämligen, att om dödade värdepapper av ifrågavarande slag komme att i någon större utsträckning cirkulera i marknaden, med åtföljande förluster för godtroende förvärfvare, detta skulle medföra en förtroenderubning med måhända allvarliga konsekvenser. Utan att på något sätt vilja överdriva dessa farhågor vill bankföreningen därför för sin del ifrågasätta, huruvida icke — på liknande sätt som i vissa jämförliga fall redan skett — förluster på grund av godtrosförvärv av värdepapper som blivit dödade enligt den föreslagna lagstiftningen böra ersättas av statsverket. Statens utgifter på grund av ett sådant åtagande skulle förmodligen hålla sig inom mycket rimliga gränser, medan den fördel som därmed skulle ernås — upprätthållandet av förtroendet för värdepappersmarknaden — vore mycket betydelsefull. Uppenbart är emellertid, att till förekommande av missbruk ersättning bör få utgå endast efter prövning i varje särskilt fall.

Bankföreningen vill i anslutning till det anförda även framhålla angelägenheten av att det föreslagna dödningsförfarandet icke av flyktt kapitalbyrån påkallas i andra fall än då det föreligger ett verkligt betydande intresse av att dödning kommer till stånd. Om dödningsåtgärder skulle komma att i någon större utsträckning påkallas exempelvis beträffande större eller smärre minoritetsposter av i allmänna samfärdseln förekommande aktier, skulle detta för banker och andra värdepappersförmedlare kunna komma att medföra ett merarbete för kontroll som vore mycket betungande och måhända ändock icke bleve helt effektivt.

Kommerskollegium har uppehållit sig vid samma fråga samt ansett vägnande skäl tala för att förluster vid godtrosförvärv ersättas av allmänna medel. Kollegium har vidare förutsatt, att köpare av sådana aktier, vilka utfärdats i stället för dödade dylika handlingar, av staten säkerställdes mot förluster på grund av anspråk från ägare av dödade aktier.

Advokatsamfundet, som enligt vad förut nämnts uttalat sig i avstyrkande riktning, har till en början ifrågasatt, om såsom flyktt kapitalbyrån hävdade den föreslagna lagstiftningen vore erforderlig för att Sverige skulle kunna fullgöra sitt åtagande att likvidera det tyska ägareintresset. Det sålunda anförda skälet för lagstiftningen syntes icke överensstämma med ett av föredragande departementschefen i propositionen angående den s. k. Washingtonöverenskommelsen (s. 23) gjort uttalande, enligt vilket den i överenskommelsen avsedda likvidationen av den tyska egendomen vore avsedd att verkställas av flyktt kapitalbyrån med stöd av de befogenheter som erhållits genom kontroll- och administrationslagarna. Denna lagstiftning vore nämligen, enligt departementschefens fortsatta yttrande, tillräckligt vidsträckt för att medgiva även en allmän likvidation av tysk egendom här i riket. Uppfattningen att den nu föreslagna lagstiftningen vore erforderlig ur angiven synpunkt syntes ej heller överensstämma med den i promemorian den 13 februari 1947 lämnade uppgiften, att det skulle »kunna befaras, att aktiebrev för inregistrering presenteras av allierade myndigheter».

Advokatsamfundet har vidare påpekat, att förslaget syntes stå i strid mot allmänt vedertagna internationellt privaträttsliga regler, i det att förslaget toge sikte på *utanför* Sverige befintlig egendom; och har samfundet i detta hänseende anfört följande.

De med förslaget avsedda värdehandlingarna äro bärare av de rättigheter, som avses med handlingarna, och värdehandlingens företeende är ett villkor för att komma i åtnjutande av den i handlingen förkroppsligade rättigheten. En sådan värdehandlings befintlighet avgör även i internationellt privaträttsligt avseende var den till handlingen knutna rättigheten är lokaliserad. De sakrättsliga förhållandena med avseende å dessa värdehandlingar regleras med andra ord av det lands lag, där värdehandlingarna finnas. Denna princip om *lex rei sitae* har kommit till uttryck i olika internationella konventioner och internationellt privaträttsliga lagbestämmelser (se den nordiska konkurskonventionen art. 8 och den nordiska arvskonventionen art. 26). I förarbetena till konkurskonventionen förekommer sålunda följande uttalande: »Att, såsom förslaget innebär, fordringar av detta slag — alltså de som äro anknutna till löpande skuldebrev eller andra innehavarepapper, växlar, checkar, konossement m. fl. dylika handlingar — lokaliseras till det land, där fordringshandlingen finnes, torde överensstämma med här rådande uppfattning om dylika fordringars rättsliga natur» (NJA avd. II 1935 s. 31). Huruvida den här berörda principiella frågan varit föremål för överläggning vid förhandlingarna om Washingtonöverenskommelsen framgår icke klart av tillgängligt material. I förutnämnda proposition rörande Washingtonöverenskommelsen (367/1946 s. 19) förekommer ett indirekt uttalande i denna fråga, i det att det där talas om »överenskomna principer och tillvägagångssätt för kontroll och likvidering av de tyska tillgångarna i Sverige, däri inbegripet tillgångar, vilkas realvärde bestå av tillgodohavanden i Förenta staterna». Med sistnämnda tillgångar kan näppeligen avses andra än tyskägda, här i riket befintliga värdepapper, utfärdade av amerikansk myndighet, amerikansk juridisk person eller amerikansk medborgare, bosatt i U. S. A. Såväl i utländsk som svensk teori och rättspraxis torde den här angivna regeln vara allmänt erkänd (jfr NJA 1941 s. 424).

Samfundet har i detta sammanhang slutligen påpekat, att den föreslagna lagstiftningen, varigenom indirekt skulle möjliggöras att kvarstadsbelägga utanför Sverige befintlig egendom, innebure en fullständig nyhet i svensk rätt. Införandet härav borde föregås av en ingående utredning av de folkrättsliga och internationellt privaträttsliga spörsmål som berördes därav.

Vidare har samfundet framhållit, att den garanti mot efterräkningar i form av framtida tyska krav, som kunde anses föreligga i Washingtonöverenskommelsen om att de allierade skulle kräva godkännande från blivande tysk regering av överenskommelsen, icke kunde anses omfatta de nu ifrågasatta åtgärderna. De allierades garanti omfattade nämligen bestämmelserna i överenskommelsen »i den mån de beröra tysk egendom i Sverige».

Samfundet har även uppehållit sig vid de eventuella internationellrättsliga konflikter vartill lagstiftningen kunde leda samt har i detta hänseende anfört bl. a. följande.

Såsom ett av motiven för förslaget har i den inom flyktkapitalbyrån utarbetade promemorian anförts, att tyskägda svenska aktier och i Sverige utfärdade löpande skuldebrev, såsom obligationer, tagits i beslag av de

allierade myndigheterna och att det kunde befaras, att de beslagtagna aktierna bleve av dessa myndigheter presenterade för inregistrering och att krav framställdes på grund av de beslagtagna löpande skuldebrev. Enligt promemorian skulle genom den föreslagna lagstiftningen svenska myndigheter i mån av behov kunna erhålla »dispositions rätt» över den ifrågavarande egendomen i Sverige. Såvitt styrelsen kan finna skulle man emellertid icke kunna undgå krav från de allierades sida, ehuru möjligen den fördelen skulle vinnas, att kraven riktade sig mot svenska staten i stället för mot enskilda svenska företag och att alltså de svenska domstolarna bleve befriade från att taga ställning till de svåra och delikata frågor, dylika krav innebure. Därest de allierade anse sig hava blivit rättsägare till av dem beslagtagna värdehandlingar, torde man böra räkna med att de allierade komma att mot Sverige framställa krav om att i varje fall erhålla de medel, som inflyta vid likvideringen av de värdehandlingar, som efter dödning sättas i stället för av allierade beslagtagna värdehandlingar. Under dessa förhållanden måste man fråga sig, vilka möjligheter man från svensk sida har att tillgodose intressena för de verkliga ägarna av värdehandlingarna. Att de allierade myndigheterna skulle lämna sådant biträde, som angivits i Washingtonöverenskommelsen, förefaller osannolikt. Man måste alltså befaras, att i sådant fall de tyska rättsägarna icke komma att erhålla ens den ersättning i tysk valuta, som enligt Washingtonöverenskommelsen skall utgå vid likvidering av i Sverige befintlig egendom.

I likhet med vad som skett i ett par andra yttranden har samfundet även framhållit de stora riskerna för rättsförluster för sådana av lagstiftningen icke omfattade rättssubjekt, som i god tro förvärvat värdehandlingar vilka rätteligen icke bort dödas. Man måste räkna med sådana risker även i de fall, där någon i god tro förvärvade dödade värdehandlingar, beträffande vilka de i lagförslaget angivna förutsättningarna till fullo visats föreligga. Särskilt om sådana dödade värdehandlingar på ett eller annat sätt förts ur Tyskland, kunde de lätt bli föremål för förvärv i god tro. Detta gällde i synnerhet aktieposter, som utgjorde minoritetsandelar, samt obligationer. Det syntes styrelsen angeläget, att det redan nu klarlades, huru dylika fall av godtrosvärv skulle behandlas. Enligt samfundets mening borde vederbörande rättsägare i dylika fall av godtrosvärv erhålla *full* ersättning av statsverket. Om de svenska statsmakterna av svenskt näringspolitiskt intresse eller av politiska skäl ansåge sig böra tillgripa en lagstiftning som den ifrågasatta, syntes rätt och billighet kräva, att de, som vore i god tro, kompensades för de förluster, som uppkomme genom tillämpning av denna lagstiftning.

Efter det yttrandena avgivits, har från *flyktkapitalbyrån* inkommit en den 16 maj 1947 dagtecknad promemoria, i vilken vissa av de i yttrandena framställda erinringarna upptagits till bemötande. I promemorian framhålles till en början — under erinran att advokatsamfundets huvudanmärkning avsåge att lagstiftningen riktade sig mot utanför Sverige befintlig egendom, vilket vore en nyhet för svensk rätt — att lagstiftningen ej vore avsedd att gå längre än som vore påkallat av våra åtaganden i Washingtonuppgörelsen. Denna ginge nämligen ut på att eliminera alla tyska ekonomiska intressen i Sverige och detta åtagande måste uppfyllas, även om vi för detta ändamål måste

införa legislativa nyheter. Till närmare belysning av uppgörelsens innebörd på denna punkt anföres därefter bl. a. följande.

Washingtonuppgörelsen går i viss mån ifrån åtminstone hos oss vedertagna juridiska konstruktioner och tar i stället sikte på de ekonomiska realiteterna. Ett sådant betraktelsesätt kan spåras redan i Bretton-Woodsresolutionen i dess tal om hur fiendeländer och deras medborgare genom försäljning och andra slag av överlåtelse har låtit den kedja genom vilken de utöva sin äganderätt och kontroll löpa genom ockuperade och neutrala länder. Den framträder än tydligare i kontrollrådslagen av den 31 oktober 1945 enligt vilken på the German external property commission överlätos (are vested in) »all rights, titles and interests» i avseende å utanför Tyskland befintlig egendom, vilken ägdes eller kontrollerades av någon person av tysk nationalitet vare sig i eller utanför Tyskland eller av någon filial till företag eller bolag eller annan »legal entity» bildad under tysk lag eller med säte i Tyskland. Lagen rör sig med ett i viss mån uttunnat egendomsbegrepp som även omfattar vad vi skulle kalla intressen (i anglo-sachsisk och särskilt amerikansk terminologi talas om »beneficial ownership»).

Vi stodo före Washingtonförhandlingarna inför ett krav av ockupationsmakterna i Tyskland att de på grund av nämnda lag, som de utfärdat i kraft av den myndighet de utövade i Tyskland, skulle äga rätt till tysk egendom i Sverige, taget i kontrollrådslagens vidsträcktaste bemärkelse. Senare har från enskilt allierat håll framkommit liknande krav på grund av i vederbörande land vidtagna åtgärder. Vi ha haft att försvara oss mot dessa krav och i god överensstämmelse med internationell rätt — enligt vår uppfattning internationell offentlig rätt — hävdad att dessa främmande lagstiftningsåtgärder ej kunna sträcka sina verkningar till egendom som är belägen i Sverige, och detta oavsett om den utländska lagstiftningsåtgärden haft effekt t. ex. i avseende å aktien i egenskap av fysiskt objekt. Jfr de i olika länder avdömda målen angående egendom tillhörande nationaliserade ryska företag. För att kunna genomföra försvaret och bringa tvisten ur världen ha vi fått lov att i Washingtonuppgörelsen åtaga oss en eliminering av de tyska intressen som voro i fråga. Den väg man hade att gå var att i likhet med kontrollrådslagen ta sikte på den realegendom som finns i Sverige och som otvivelaktigt befinner sig under svensk jurisdiktion. I överensstämmelse härmed blev tysk egendom i Sverige i samband med Washingtonuppgörelsen definierad såsom inbegripande »all property owned or controlled, directly or indirectly, by any person or legal entity of German nationality inside of Germany or subject to repatriation to Germany (brev nr 9 punkt 5), och svenska regeringen förklarade sig ämnat eliminera de tyska (ekonomiska) *intressena* i Sverige. (Detta egendomsbegrepp går naturligtvis igen också i fråga om den garanti som förutsatts skola lämnas av en blivande tysk regering.)

Det har vid underhandlingarna i Washington varit fullt klart att man å ömse sidor avsett att vi skulle eliminera de tyska intressen som representeras t. ex. av aktieinnehav, och frågan om de allierades biträde för överlämnande till oss av aktier var även på tal. Denna omfattning av Washingtonuppgörelsen har aldrig satts i fråga. Att de västallierade ändock senare uttryckt tvekan om överlämnande till oss av sådana handlingar, har berott därpå att de införskaffats på grund av ett beslut av de fyra makterna representerade i kontrollrådet och att de västallierade varit tveksamma om de kunde erhålla ryska vederbörandes samtycke. Nu synes emellertid en ändring ha kommit till stånd i de allierades inställning, i det att från engelska legationens sida utlovats att de allierade skulle överlämna av dem innehavda aktier. Det bör anmärkas att detta ej innebär lösningen av de svårigheter vilkas avhjälp-

pande är den ifrågasatta lagstiftningens syfte. Det är endast en del av de aktier det är fråga om som de allierade inneha. Att de allierade själva äro medvetna därom framgår av fortsättningen i den skrivelse vari meddelandet lämnas. Vi uppmanas där att skrida till dödning av aktier som de allierade ej inneha och att likvidera de nya aktier som utfärdas.

I promemorian har även berörts frågan om godtrosvörvärv av sådana värdehandlingar varom i förslaget är fråga; och anföres i detta hänseende följande.

Mindre betydelsefullt torde vara det fall att det är fråga om en godtroende förvärvare i vars hand handlingen ej bort dödas, alltså ett förvärv före dödningen. En sådan innehavare torde ha kvar sin rätt att begära att utfå den handling som utfärdats i stället för den dödade eller ev. det penningbelopp som influtit vid försäljningen. Detta torde gälla utan vidare föreskrifter. Det intressanta fallet är det att förvärvet skett efter dödningen. Fallet torde ej ha stor praktisk betydelse då valutabestämmelserna i regel lära förhindra försäljning till person som ej är att beteckna som valutatysk eller också eljest anteckningar å handlingen som angiva att den är i tysk ägo vid förvärvet förhindra att god tro föreligger. Skulle emellertid ej något av dessa fall inträffa och god tro verkligen föreligger bör måhända även en sådan person erhålla ersättning, vilken synes böra utgå av statsmedel. Det kan emellertid med hänsyn till frågans ringa vikt och för att ej framkalla oberättigade ersättningsyrkanden sättas i fråga om detta spörsmål bör erhålla sin lösning i detta sammanhang.

Departementschefen.

Efter det andra världskrigets upphörande har i vårt land genomförts en särskild lagstiftning i syfte att kunna öva tillsyn över viss utländsk egendom här i riket samt, i förekommande fall, sälja densamma. Denna lagstiftning, som innefattas i lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. samt lagen om administration av vissa bolag m. m., tar i första hand sikte på tysk egendom. Genom den mellan Sverige å ena samt Amerikas förenta stater, Frankrike och Storbritannien å andra sidan i Washington år 1946 träffade överenskommelsen rörande de tyska tillgångarna i Sverige ha vi förbundit oss att fullfölja detta kontroll- och likvidationsförfarande.

Vid den avveckling av de tyska ekonomiska intressena inom landet som i anslutning härtill pågår har ett särskilt problem uppstått sig. Detta gäller, huru man skall förfara när den tyska egendomen består av sådana aktier i svenska bolag eller likartade värdehandlingar, som icke finnas i Sverige. I dessa fall äro nämligen själva värdehandlingarna, vilkas företeende utgör villkor för att de till desamma knutna rättigheterna skola kunna göras gällande, icke åtkomliga för svenska myndigheter. När fråga är om aktier i här befintliga bolag, över vilka finnes ett bestämmande tyskt inflytande och vilka alltså kunna sättas under administration enligt den särskilda lagen därom, kunna visserligen åtgärder riktas direkt mot den bolaget tillhöriga här befintliga realegendomen samt på så sätt det till aktierna knutna tyska intresset avvecklas. För frågan om ett utländskt inflytande är för handen saknar det nämligen betydelse, om de aktier varpå inflytandet grundas äro befintliga i Sverige eller utomlands. Såsom framhållits från flyktkapitalbyråns sida äro

emellertid vissa olägenheter förenade med denna avvecklingsform. Frågan berör alltså över huvud utomlands befintliga tyskägda värdepapper av ifrågasatt slag.

Då man skall taga ställning till problemet torde först böra klarläggas, huru omfattande våra åtaganden beträffande tysk egendom äro enligt Washingtonöverenskommelsen. Denna torde, såsom naturligt är, i första hand taga sikte på egendom som finnes här i landet och alltså är direkt åtkomlig för svenska myndigheters åtgöranden. Vad angår utomlands befintliga aktier i svenska bolag och liknande värdehandlingar, vilka äro bärare av rättigheter, har i vissa remissyttranden hävdats, att dylik egendom skall anses lokaliserad där handlingen varaktigt förvaras. På grund härav har ifrågasatts, att egendomen icke omfattades av överenskommelsen. Även om denna uppfattning beträffande löpande värdehandlingars domiciliering har viss internationell hävd och av oss godtagits i andra sammanhang, torde dock icke härav kunna dragas några slutsatser angående Washingtonöverenskommelsens innebörd på denna punkt. Såsom framhållits i flyktkapitalbyråns promemoria den 16 maj 1947 måste nämligen överenskommelsen anses åsyfta även tysk egendom av ifrågasatt beskaffenhet. Det enligt överenskommelsen avgörande torde nämligen vara, att den fysiskt gripbara egendom, vartill de tyska intressena äro knutna, är belägen här i landet. I viss mån torde det kunna sägas, att vi redan godtagit ett dylikt betraktelsesätt. Jag syftar på, att enligt kontroll- och administrationslagarna åtgärder kunna vidtagas mot här befintlig egendom tillhörig svenska bolag, över vilka finnes ett bestämmande utländskt inflytande, även om detta inflytande grundar sig på ett aktieinnehav utomlands. Tydligt är, att om vi enligt överenskommelsen äro förpliktade att likvidera förevarande egendom, överenskommelsens bestämmelser om skyldighet för de allierade att hålla vederbörande enskilda tyskar skadeslösa samt om utverkande av framtida tysk regerings godkännande äga avseende jämväl å denna egendom.

Enklast skulle tydligen det ifrågasatt frågan lösas genom att de allierade till flyktkapitalbyrån överlämnade de handlingar varom här kan vara fråga. Så torde också i viss utsträckning komma att ske. Det måste emellertid beaktas, att åtgärder för likvidation av dylik av tyska intressen berörd egendom från de allierades sida närmast framstår som en svensk angelägenhet. Även ur vår synpunkt synes det önskvärt att denna egendom i största möjliga utsträckning kan avvecklas genom svensk försorg. Härtill kommer, att i många fall värdehandlingarna icke finnas i de allierades händer.

För ett strikt uppfyllande av våra åtaganden enligt överenskommelsen i Washington synes alltså nuvarande lagstiftning om den tyska egendomen icke vara tillfyllest. Såsom redan antytts kan med stöd av denna en likvidation icke äga rum i fråga om utomlands befintliga aktier i svenska bolag, som icke kunna sägas stå under ett bestämmande tyskt inflytande. Motsvarande gäller i fråga om fordringar å svenska rättssubjekt, när fordringarna grunda sig på obligationer och andra löpande fordringsbevis som finnas utomlands. Såsom i ärendet framhållits uppstå även vissa avvecklingssvårigheter, då ett

bolag är försatt i administration men aktierna helt eller delvis finnas utomlands. I dessa fall kan nämligen det tyska intresset icke elimineras genom överlåtelse av själva aktierna utan endast genom en försäljning av den bolaget tillhöriga, här befintliga egendomen. De olägenheter som äro förenade härmed måste ofta leda till att resultatet av avvecklingen blir mindre tillfredsställande. I vissa fall skulle vidare följden bli att företaget icke kan bestå självständigt, även om detta ur produktionssynpunkt varit önskvärdt. Det är självfallet ett svenskt näringspolitiskt intresse av första ordningen att hindra dylika icke önskvärda verkningar av avvecklingsprocessen.

Av flyktkapitalbyrån har framlagts förslag till lagstiftning, som skulle undanröja nu påtalade brister. Förslaget innebär, att utomlands befintliga aktier i svenska bolag och liknande värdehandlingar, som ägas av tyska eller tyskdominerade rättssubjekt, skulle kunna dödas på begäran av flyktkapitalbyrån. Därefter skulle i de dödade handlingarnas ställe utfärdas nya handlingar, vilka skulle vara bärare av den rätt som kunnat grundas å de ursprungliga handlingarna. Genom åtgöranden beträffande de nya handlingarna skulle det tyska intresset avvecklas. Däremot skulle dödning förfarandet icke innebära något avgörande i fråga om rätten till det värde som kan erhållas vid avvecklingen.

Självfallet är detta förslag icke fritt från invändningar. Advokatsamfundet har sålunda bl. a. påpekat, att man genom den tilltänkta lagstiftningen förfogade över tillgångar, som icke äro underkastade svensk jurisdiktion. Här emot kan — fränsett att åtgärder i förslagets syfte synas erforderliga för uppfyllande av våra förpliktelser enligt Washingtonöverenskommelsen — genmälas, att de reall tillgångar som beröras av de till handlingarna knutna rättigheterna finnas här i landet. Med hänsyn till överenskommelsens innebörd torde det ej behöva befaras att någon av de allierade eller annan stat i framtiden skulle mot oss framställa krav som grunda sig på innehav av dylika handlingar.

Mot det föreslagna mortifikationsförfarandet kan man vidare, såsom ock skett i flera av yttrandena, rikta den anmärkningen, att det kan medföra rätt förluster för godtroende innehavare av handlingarna. Det kan här vara fråga om antingen det fall att handlingen vid dödningen innehaves av sådant rättssubjekt i vars hand dödning ej bort ifrågakomma eller ock att handlingen efter dödningen förvärvats i god tro. Intetdera fallet torde, såvitt på förhand kan bedömas, behöva inträffa annat än undantagsvis. Jag förutsätter nämligen, att dödning skall av flyktkapitalbyrån påkallas endast då mera betydande intressen stå på spel samt några rätt förluster icke behöva befaras. I det först angivna fallet har för övrigt innehavaren av den handling som rätteligen icke bort dödas möjlighet att utfå den handling som satts i den dödades ställe eller, om denna redan avyttrats, det belopp som därvid influtit. Har handlingen efter det dödning rätteligen skett i god tro förvärvats av icke-tyskt rättssubjekt, står däremot icke denna möjlighet till buds. Med tanke närmast på fall av sistnämnda slag har i flera av yttrandena ifrågasatts, om icke staten här borde träda emellan och hålla vederbö-

rande skadeslös. Med hänsyn till den nu föreliggande lagstiftningsfrågans brådskande natur och den förmodligen obetydliga risken för komplikationer av här ifrågavarande slag finner jag mig emellertid kunna underlåta att på förhand taga ställning till detta eller andra ersättningsspörsmål, som till äventyrs kunna uppkomma till följd av lagstiftningen. Skulle under tillämpningen visa sig att problemet är av praktisk betydelse, synes ersättningsfrågan senare böra upptagas till övervägande i belysning av vunna erfarenheter.

Såsom av det föregående framgår anser jag att, trots de principella betänkligheter som vidlåda den av flyktkapitalbyrån ifrågasatta lagstiftningen, denna dock bör genomföras. Enligt vad förut nämnts ha även liknande åtgärder vidtagits i Danmark, Norge och Schweiz. Då ärendet såsom nyss framhållits är av brådskande natur — särskilt är det av vikt att det tyska inflytandet i vissa svenska bolag snarast kan avvecklas genom en försäljning av tyskägda utomlands befintliga aktieposter i företaget — torde förslag i ämnet böra föreläggas redan innevarande års riksdag.

På grundval av flyktkapitalbyråns förslag har inom justitiedepartementet utarbetats förslag till *lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar*; och anhåller jag att nu, delvis i anslutning till vissa under remissbehandlingen framkomna erinringar, få närmare ingå på de särskilda bestämmelserna i förslaget.

1 §.

Restitutionsnämnden har beträffande motsvarande paragraf i flyktkapitalbyråns förslag anfört följande.

Genom förevarande paragraf fastställs en viss tidpunkt, i förhållande till vilken äganderätten till aktiebrevet skall bedömas, och därvid har valts den 15 juli 1945, d. v. s. den dag, då skingringsförbudet beträffande tysk egendom trädde i kraft. Den föreslagna bestämmelsen skulle medföra, att därest vid angivna tidpunkt aktiebrevet tillhörde tyskt rättssubjekt, hänsyn icke finge tagas till en sedermera inträdd förändring i äganderätten. Aktiebrevet skulle således kunna dödas även om det styrktes, att brevet efter nämnda tidpunkt genom ett fång, som i och för sig bör tillerkännas rättsverkan, förvärvats av annat rättssubjekt än i paragrafen avses. Motsvarighet till denna tidsbestämmelse finnes icke i kontroll- eller administrationslagen. Enligt dessa lagar prövas frågan, huruvida egendomen tillhör tyskt rättssubjekt, respektive huruvida bestämmande tyskt inflytande föreligger, med hänsyn till den tidpunkt, då ärendet avgöres. Något sakligt skäl synes ej heller föreligga att låta dagen, då skingringsförbudet trädde i kraft här i riket, vara avgörande för frågan om äganderätten till aktiebrev, som förvaras i utlandet. Med hänsyn till det anförda torde omförmälda tidsbestämmelse böra utgå.

I andra stycket av denna paragraf anges såsom villkor för dödning, att tysk intressent äger bestämmande inflytande över aktiebrevets ägare. Tillika föreskrives, att vid bedömande av frågan, huruvida sådant inflytande föreligger, hänsyn ej skall tagas till att detta inflytande på grund av omständigheter i samband med krigsutgången ej längre kan göras gällande. Innebörden av sistberörda stadgande är icke fullt klar. Närmast synes bestämmelsen syfta på det fall, att den tyske intressenten på grund av de extraordinära förhållandena vid krigets slut rent faktiskt blivit avskuren från att hävda

sitt inflytande. Däremot torde vara ovisst om stadgandet träffar det fall, att genom lagstiftningsåtgärder i det land, där aktieägaren finnes, det tyska intresset blivit slutligt avvecklat. Särskilt när fråga är om åtgärder i ett land, som under kriget varit neutralt, t. ex. Schweiz, synas åtgärderna icke kunna betecknas såsom »omständigheter i samband med krigsutgången».

I likhet med restitutionsnämnden finner jag frågan, huruvida aktie eller annan värdehandling tillhör tyskt eller därmed likställt rättssubjekt böra bedömas med hänsyn till förhållandena vid dödningssärendets avgörande. Den i paragrafen upptagna tidsbestämmelsen bör alltså utgå, varvid motsvarande ändring bör vidtagas i 2 §.

Under förarbetena till kontroll- och administrationslagarna uttalades, att man vid bedömandet av frågan om ett främmande inflytande förefunnos borde bortse från att det på grund av extraordinära förhållanden kunde vara omöjligt för de främmande intressenterna att praktiskt hävda sitt inflytande. Motsvarande bör tydligen gälla när fråga är om dödande av handling som tillhör icke-tysk juridisk person, över vilken finnes ett tyskt inflytande. Ehuru någon lagbestämmelse i detta hänseende ej upptagits i nämnda lagar, synes det emellertid lämpligt att i den nu tilltänkta lagen införa en särskild tolkningsregel på denna punkt. Beträffande dennas utformning kan jag i huvudsak ansluta mig till flyktkapitalbyråns förslag. Med anledning av vad restitutionsnämnden anfört angående bestämmelsens innebörd vill jag som min mening framhålla att den bör givas en vidsträckt tolkning. Även åtgärder som av neutral stat vidtagits i och för avveckling av tyska intressen inom landet synas alltså kunna falla under det i departementsförslaget be- gagnade uttrycket »utomordentliga av kriget föranledda förhållanden».

2 §.

Restitutionsnämnden har beträffande denna paragraf i förslaget yttrat:

Dödning, som avses i denna paragraf, synes böra möjliggöras jämväl beträffande löpande handling, som utfärdats av utlänning bosatt i Sverige, även om icke på grund av handlingen in-teckning fastställts här i riket.

Enligt första punkten i paragrafens första stycke, som främst avser löpande skuldebrev, kan handling, som utfärdats av utlänning och för vilken in-teckning beviljats i Sverige, dödas allenast då fråga är om in-teckning i fast egendom. Av andra punkten, som behandlar förskrivningar ställda till viss man, följer, att dylik förskrivning, som utställts av utlänning, kan dödas, så snart förskrivningen är in-tecknad i Sverige och således även om in-teckning beviljats t. ex. i tomträtt. Visserligen torde de fall, varom nu är fråga, vara ytterst sällsynta, men tillräcklig anledning synes ej föreligga att bibehålla den angivna olikheten. Eftersom andra punkten, vilken likställer alla förskrivningar till viss man oavsett om de utfärdats av svenskt rättssubjekt eller annan, bör ha den i förslaget angivna räckvidden, synes det lämpligt, att den i första punkten givna begränsningen till in-teckning meddelad i fast egendom uteslutes.

Även enligt min mening bör löpande handling, som utfärdats av i Sverige bosatt utlänning, omfattas av lagstiftningen, även om förskrivningen icke in-tecknats. Vidare torde såsom nämnden påpekat även in-teckning i annan än

fast egendom böra medföra, att den in-tecknade handlingen, oavsett vem som utfärdad densamma, inbegripes under lagen.

3 §.

Frågan om den myndighet som bör handlägga ärenden angående dödning har berörts i flera yttranden. *Kommerskollegium* har framhållit, att ehuru restitutionsnämnden genom sin befattning med ärenden angående tysk egendom besutte särskild sakkunskap i ämnet, skäl dock talade för att dödningsförfarandet — liksom i fråga om dödande av förkommen handling — ankomme på allmän domstol, exempelvis Stockholms rådhusrätt eller Svea hovrätt. För att vinna ett snabbare avgörande syntes ärendena böra handläggas i endast en instans. Även *bankföreningen* har ifrågasatt, om restitutionsnämnden vore lämpligt forum i detta fall. Att låta ett så typiskt judiciellt förfarande som en dödningsåtgärd handhavas av en tillfällig institution som restitutionsnämnden i stället för av det ordinarie domstolsväsendet syntes icke böra förekomma utan tvingande skäl. Åtgärden hade motiverats med den skyndsamhet som vore av nöden i detta fall. Emellertid syntes olägenheten av den långsamhet i förfarandet som följde med den ordinarie instansordningen kunna elimineras exempelvis genom att Svea hovrätt finge handlägga ärendena som enda instans. — Mot förslaget att restitutionsnämnden skulle handhava ifrågavarande ärenden ha erinringar framställts jämväl av *industriförbundet* och *advokatsamfundet*.

Enligt *restitutionsnämndens* mening kunde det ifrågasättas, huruvida icke ärendena om dödning borde handläggas av allmän domstol, icke minst med hänsyn till att därigenom vunnnes möjlighet till prövning i mer än en instans. Då det vore önskvärt, att frågor om dödning avgjordes utan tidsutdräkt, och nämnden redan hade att pröva ärenden enligt kontroll- och administrationslagarna, syntes det emellertid lämpligt att även handläggningen av dödningsärenden uppdrogs åt nämnden.

För egen del finner jag övervägande skäl tala för att restitutionsnämnden skall handlägga dödningsärendena. Vid prövning av dessa ärenden torde mången gång möta problem likartade med dem som uppkomma i ärenden enligt kontroll- och administrationslagarna. Särskilt med hänsyn härtill synes det mest ändamålsenligt, att nämnden, som redan handlägger ärenden av sistnämnda slag och som har karaktär av domstol, även prövar ärenden om dödning enligt den nu förordade lagstiftningen.

5 §.

Restitutionsnämnden har beträffande denna paragraf anfört följande.

Någon motsvarighet till 11 § lagen om dödande av förkommen handling har icke upptagits i förslaget. Härav följer, att när ansökan göres om dödning av aktiebrev, underrättelse därom icke behöver lämnas aktiebolaget. Det synes emellertid olämpligt, att aktiebrev skall kunna dödas och bolaget där-efter enligt § 10 föreläggas att utfärda nytt aktiebrev utan att bolaget erhållit underrättelse om den sökta åtgärden.

I motiveringen har anförts, att ägaren med hänsyn till de därmed förbundna svårigheterna och lagstiftningens speciella natur icke ansetts böra särskilt underrättas. Måhända bör dock — i anslutning till stadgandet i 6 § kungörelsen angående tillämpningen av kontrollagen — upptagas föreskrift, att ägaren bör underrättas, där så utan märklig tidsutdräkt kan ske. Särskilt om ägaren har känt ombud här i riket, förefaller det stötande att väl gäldenären men icke ägarens ombud skall underrättas.

Kommerskollegium och *bankföreningen* ha framhållit som önskvärt, att — såsom fallet är i 1927 års lag om dödande av förkommen handling — föreskrift meddelas, att då fråga är om dödande av handling på grund varav *inteckning* meddelats, den som senast blivit antecknad som innehavare underrättas om ansökningen.

I likhet med *restitutionsnämnden* anser jag, att när ansökan göres om dödning av aktiebrev, bolaget skall underrättas om den sökta åtgärden. Likaledes delar jag nämndens åsikt, att innehavaren av handlingen bör underrättas i de fall, då detta kan ske utan märklig tidsutdräkt. Att därjämte stadga, att den som senast antecknats som innehavare av *intecknad handling* skall särskilt underrättas, synes icke erforderligt.

7 §.

Bankföreningen har framhållit angelägenheten av att den i 6 § av 1927 års lag givna föreskriften, att stämningens införande i allmänna tidningarna skall ske i första numret för januari, april, juli eller oktober månad, infördes jämväl i den nu föreslagna lagstiftningen. Ett frångående av denna regel skulle lätt kunna medföra rättsförluster, då nämligen banker och andra värdepappersförvaltande eller långgivande institutioner sedan länge vore invanda vid att dödningstämningar icke förekomme i andra än dessa nummer. Någon olägenhet att även här upprätthålla denna regel syntes knappast kunna föreligga, då det väl finge antagas, att den avveckling, vari dödningförfarandet avsåges vara ett led, komme att taga åtskillig tid i anspråk.

Samma yrkande har framförts i det yttrande som *Skånes handelskammare* avgivit till *kommerskollegium*. I anledning härav har *kommerskollegium* yttrat, att även enligt kollegiets mening det vore önskvärt, att införandet av stämningarna begränsades till vissa nummer av allmänna tidningarna. Kollegium ansåge sig dock icke kunna förorda en begränsning till endast fyra nummer årligen, då dödningförfarandet därigenom skulle kunna mycket väsentligt fördröjas, utan ville föreslå, att införandet skedde i de nummer av tidningarna, som utkomme den 1 och den 15 i varje månad eller, i de fall då tidningarna ej utkomme å dessa dagar, i närmast följande nummer.

Beträffande andra stycket i § 7 i förslaget har *restitutionsnämnden* anført följande.

Enligt andra stycket skall stämningen innehålla, jämte beskrivning av handlingen, bland annat, anmaning till innehavaren att, om handlingen fin-

nes utanför Sverige, insända den till flykttkapitalbyrån. Någon allmän skyldighet att avlämna värdehandlingar till flykttkapitalbyrån föreligger icke, och det synes oegentligt att i stämningen meddela föreskrift om dylikt insändande. Innehaves handlingen av tyskt rättssubjekt, medför insändandet, att handlingen kommer att beläggas med kvarstad, och om handlingen innehaves av annan, saknar flykttkapitalbyrån i regel anledning att taga hand om densamma. Stämningen skall vidare enligt förslaget innehålla tillkännagivande, att den, som innehar handlingen eller vet var den finns, bör göra anmälan därom hos nämnden. Anmälan, som här avses, torde i allmänhet sakna betydelse för ärendets avgörande. Ett meddelande, att handlingen finnes i Tyskland, utgör ej hinder för den sökta dödningen. Det synes lämpligare att i stämningen intages, förutom beskrivning av handlingen, anmaning till den som har något att erinra mot dödningen att göra anmälan här- om och därvid angiva de skäl, varå hans erinran grundas.

För egen del finner jag det önskvärt att kungörelse om dödning införes endast i vissa bestämda nummer av allmänna tidningarna. Att företaga en begränsning till endast fyra nummer årligen anser jag dock ej tillrådigt, då därigenom förfarandet skulle alltför mycket fördröjas. Som en lämplig lösning vill jag förorda kommerskollegiets förslag, enligt vilket införandet skall ske i de nummer som utkomma den 1 och den 15 i varje månad.

Vad restitutionsnämnden föreslagit beträffande kungörelsens innehåll anser jag mig böra biträda. I enlighet härmed har paragrafen i departementsförslaget omarbetats, vilket föranlett en följdändring i 9 §.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att innan stämning utfärdas såvitt möjligt stark bevisning bör framläggas rörande förhandenvaron av förutsättningar för dödning.

10 §.

Beträffande motsvarande paragraf i flykttkapitalbyråns förslag har *restitutionsnämnden* anfört följande.

I förslaget har icke upptagits någon motsvarighet till första stycket första ledet av 9 § lagen om dödande av förkommen handling. Detta synes vara riktigt. Dödningsbeslutet bör icke kunna medföra befogenhet för flykttkapitalbyrån att göra gällande den rätt, som kunnat grundas å den dödade handlingen. Här för kräves att restitutionsnämnden tillika förordnat om kvarstad, och dylikt torde — åtminstone då fråga är om aktierätt — ej kunna meddelas innan ny handling utfärdats. Genom att motsvarighet till nämnda stadgande i lagen om dödande av förkommen handling ej intagits i förslaget kan förevarande paragraf, som svarar mot senare ledet av omförmälda stycke i lagen, lätt föranleda missförstånd. Paragrafen synes böra erhålla sådan avfattning, att det tydligt framgår, att med den nya handlingen följer allenast den rätt, som kunnat grundas å den dödade.

Med anledning av vad nämnden yttrat har paragrafens lydelse jämkats i departementsförslaget.

Jag vill i detta sammanhang erinra, att aktiebrev eller obligationer, som enligt denna paragraf utfärdas i utbyte mot dödade sådana handlingar, enligt grunderna för 8 § stämpelförordningen böra vara fria från stämpel samt förses med anteckning om orsaken därtill.

Slutbestämmelsen.

Den föreslagna lagen bör träda i kraft omedelbart samt tills vidare gälla till och med den 30 juni 1948. Ett särskilt övergångsstadgande torde böra upptagas av innehåll, att ansökan som gjorts denna dag eller dessförinnan skall behandlas enligt lagen även efter det denna i övrigt upphört att gälla.

Utöver nu nämnda ändringar har i flyktkapitalbyråns förslag vidtagits vissa andra jämkningar, vilka huvudsakligen äro av redaktionell natur och icke synas kräva närmare motivering.

I samband med det nu behandlade lagstiftningsärendet torde jag jämväl få anmäla fråga om *förlängning av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom*.

Enligt denna lag — den s. k. restitutionslagen — äger Konungen förordna, att lagens bestämmelser skola gälla med avseende å egendom från stat, vars område efter utgången av augusti 1939 varit ockuperat. Lagen upptager en särskild procedur, ägnad att möjliggöra ett snabbt återställande av egendom som under ockupation rättsstridigt frånhänts rätte innehavaren. Ansökan om sådant återställande göres regelmässigt hos flyktkapitalbyrån och skall, då erforderlig utredning inkommit, för avgörande överlämnas till restitutionsnämnden. Nämnden kan förordna om kvarstad å egendomen och skall, då ansökning om egendoms återställande bifalles, omedelbart föranstalta om egendomens omhändertagande, där det ej förut skett. Skall egendom återställas, äger den som åtkommit egendomen genom godtrosvärv att av allmänna medel erhålla ersättning därför med belopp, som med hänsyn till vad han själv erlagt för egendomen finnes skäligt, ävensom gottgörelse för sina kostnader i samband med restitutionsärendet.

Genom kungörelse den 31 juli 1945 (nr 589) har Kungl. Maj:t förordnat att bestämmelserna i restitutionslagen skola gälla med avseende å egendom, härrörande från stater, vilkas områden efter utgången av augusti 1939 varit ockuperade av Tyskland.

Lagen, vilken från början gällde till och med den 30 juni 1946, har sedermera erhållit förlängd giltighet till och med den 30 juni 1947.

Vid anmälan i statsrådet den 17 januari 1947 av fråga om förlängning av kontroll- och administrationslagarna anförde jag, att det åtminstone för det dåvarande icke syntes vara anledning att föreslå fortsatt giltighet av restitutionslagen. Förhållandena ha emellertid utvecklats sig något annorlunda än då var anledning att antaga. Nämnden har även under de sistförflutna månaderna haft att behandla en del ärenden om återställande av egendom och, enligt vad jag inhämtat, torde man kunna antaga, att även under den närmaste framtiden ett antal ansökningar enligt lagen komma att göras. Lagen synes alltså böra förlängas ytterligare ett år. I enlighet härmed har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förutnämnda två inom justitiedepartementet upprättade lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.

---

¹ Förslaget till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilket är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget i samma ämne, har här uteslutits.

F ö r s l a g

till

L a g

om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Av svenskt aktiebolag utfärdat brev å aktie, som tillhör tyska staten, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten och icke är svensk medborgare, må, där antagas kan att aktiebrevet befinner sig utanför Sverige, dödas på ansökning av flyktkapitalbyrån.

Samma lag vare beträffande aktiebrev i svenskt aktiebolag, om aktien tillhör juridisk person i annan stat än tyska staten samt tyska staten eller juridisk eller fysisk person, som i första stycket likställts med tyska staten, äger bestämmande inflytande över den juridiska person som aktien tillhör. Vid bedömning av frågan huruvida sådant inflytande föreligger skall hänsyn ej tagas till att detta på grund av utomordentliga av kriget föranledda förhållanden ej längre kan göras gällande.

Med tyska staten avses, i territoriellt hänseende, Tyska riket med dess utsträckning före den 1 januari 1938.

2 §.

Under förutsättningar svarande mot dem som i 1 § angivas för dödning av aktiebrev i svenskt aktiebolag må ock obligation, löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, bliva föremål för dödning, såframt handlingen utfärdats av svensk myndighet, juridisk person här i riket eller svensk medborgare eller av annan som är bosatt i Sverige. Samma lag vare i fråga om annan förskrivning, om handlingen in-tecknats i Sverige.

Vad i denna paragraf är stadgat äger ej tillämpning å banksedlar.

3 §.

Ansökan om dödning av handling prövas av restitutionsnämnden.

Beträffande ärenden, med vilka nämnden tager befattning enligt förevarande lag, skall vad i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom stadgas äga motsvarande tillämpning.

4 §.

I ärende om dödning skall företes avskrift av handlingen eller lämnas sådan uppgift om dess innehåll, som är nödig för dess säkra igenkännande.

5 §.

Sökanden åligger att, såvitt ske kan, om ansökningen underrätta, i fråga om aktiebrev, bolaget samt i annat fall en var vilken såsom gäldenär, löftesman eller eljest är på grund av handlingen förpliktad. Avser ansökningen handling på grund varav inteckning är meddelad, skall den intecknade egendomens ägare, ändå att han ej är personligen ansvarig för inteckningen, där så kan ske underrättas om ansökningen. Jämväl innehavaren av handlingen skall underrättas, om det kan ske utan märklig tidsutdräkt.

6 §.

Nämnden äge, innan beslut i saken meddelas, förelägga sökanden att förelägga utredning om viss omständighet som finnes kunna på saken inverka.

7 §.

Har sökanden visat sannolika skäl att förutsättningarna för dödning äro för handen, förelägge nämnden sökanden att å viss dag fullfölja ansökningen; och utfärde nämnden offentlig stämning, som genom sökandens försorg införes i allmänna tidningarna. Införandet i allmänna tidningarna skall efter nämndens bestämmande äga rum i det den 1 eller den 15 i månaden utkommande numret av tidningarna eller, om nummer då ej utkommer, i numret närmast därefter; och skall vid utsättandet av dag för ansökningens fullföljande iakttagas, att minst två månader komma att förflyta mellan dagen för införandet och den dag, som utsättes för ärendets fullföljande.

Stämningen skall innehålla, jämte beskrivning av handlingen, anmaning till den, som har något att erinra mot dödning av densamma, att göra anmälan därom hos nämnden sist å den för ärendets fullföljande utsatta dag.

8 §.

Fullföljes ej ansökningen å utsatt dag, vare den förfallen.

9 §.

Finner nämnden vid prövning av fullföljd ansökning någon omständighet ej hava förekommit, som utvisar eller giver skälig anledning till antagande att förutsättningarna för dödning ej äro för handen, skall handlingen genom beslut av nämnden dödas.

Beträffande intecknad handling skall beslutet tillika innehålla erinran, att det ej innebär dödande av inteckningen.

10 §.

Varder handlingen dödad, har i fråga om aktiebrev bolaget och i annat fall den, som är förpliktad att fullgöra vad i handlingen blivit utfäst eller vars egendom på grund av inteckning eller eljest häftar för utfästelsen, att på begäran av flyktkapitalbyrån utfärda ny handling, som mot den dödade svarar; och skall den rätt som kunnat grundas på den dödade handlingen anses åtfölja den nya handlingen.

Ny handling, som utfärdats i stället för dödad inteckningshandling, gälla ej såsom inteckningshandling förrän anteckning skett jämlikt 11 § andra stycket.

11 §.

Är handling, om vars dödande gjorts ansökning, intecknad, skall nämnden skyndsamt underrätta vederbörande inskrivningsdomare om ansökningen, och har denne att därom så snart ske kan å inskrivningsdag göra anteckning i fastighets- eller inteckningsboken. Vad nu sagts om ansökningen skall ock gälla nämndens slutliga beslut i ärendet.

Sedan intecknad handling dödats, skall inskrivningsdomaren, på ansökan, å inskrivningsdag göra anteckning i fastighets- eller inteckningsboken, att ny handling, som utfärdats jämlikt 10 §, medför den inteckningsrätt som tillkommit den dödade. När ansökan göres, skall den nya handlingen vara åtföljd av avskrifter enligt vad beträffande ansökan om inteckning är stadgat.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1948.

Med avseende å ansökan om dödning som gjorts under lagens giltighetstid skola bestämmelserna i lagen tillämpas även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Flykttkapitalbyråns förslag

till

lag angående dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.**§ 1.**

Av svenskt aktiebolag utfärdat aktiebrev, som den 15 juli 1945 tillhörde eller senare förvärvats av tyska staten, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten och icke är svensk medborgare må, där antagas kan att aktiebrevet befinner sig utanför Sverige, dödas på begäran av flykttkapitalbyrån.

Lag samma vare beträffande aktiebrev i svenskt aktiebolag, om aktierna vid angivna tidpunkt tillhörde eller senare förvärvats av aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person i annan stat än tyska staten samt tyska staten eller juridisk eller fysisk person, som i första stycket nämnts jämte tyska staten, äger bestämmande inflytande över aktiebrevets ägare. Vid bedömande av frågan huruvida bestämmande inflytande föreligger skall hänsyn ej tagas till att detta inflytande på grund av omständigheter i samband med krigsutgången ej längre kan göras gällande.

Med tyska staten avses, i territoriellt hänseende, Tyska Riket med dess utsträckning före den 1 januari 1938.

§ 2.

Vad i 1 § stadgas om aktiebrev i svenskt aktiebolag, skall jämväl äga tillämpning beträffande obligation, annat löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, under förutsättning att handlingen är utfärdad av svensk myndighet, svensk juridisk person eller svensk medborgare, bosatt i Sverige eller på grund av handlingen inteckning i Sverige fastställt i fast egendom, samt handlingen den 15 juli 1945 tillhörde eller senare förvärvats av tyska staten eller av juridisk person eller medborgare om vars aktiebrev i § 1 är fråga. Lag samma vare i fråga om i Sverige intecknad förskrivning, som är ställd till viss man.

Denna lag äger ej tillämpning å banksedlar.

§ 3.

Ansökan om dödande av handling skall, skriftligen avfattad, ingivas till restitutionsnämnden.

§ 4.

Vid ansökningen skall fogas avskrift av handlingen eller sådan uppgift om dess innehåll, som är nödig för dess säkra igenkännande.

§ 5.

Sökanden åligger att, såvitt ske kan, om ansökningen underrätta en var vilken såsom gäldenär, löftesman eller eljest är på grund av handlingen förpliktad. Avser ansökningen handling på grund varav in-teckning är meddelad, skall den in-tecknade egendomens ägare, ändå att han ej är personligen ansvarig för in-teckningen, där så ske kan, underrättas om ansökningen.

§ 6.

Nämnden äge, innan beslut i saken meddelas, förelägga sökanden att förebringa utredning om viss omständighet som finnes kunna på saken inverka.

§ 7.

Har sökanden visat sannolika skäl att de i 1 § angivna förutsättningarna för dödning äro för handen, förelägge nämnden sökanden att å viss dag fullfölja ansökningen; och utfärde nämnden offentlig stämning, som genom sökandens försorg införes i allmänna tidningarna samt i fråga om aktiebrev eller obligation i den ort där styrelsen för aktiebolaget eller obligationsutfärdaren har sitt säte. Införandet skall äga rum så snart ske kan efter ty nämnden bestämmer; och skall vid utsättandet av dag för ansökningens fullföljande iakttagas, att minst två månader kommer att förflyta mellan dagen för införandet och den dag, som utsättes för ärendets fullföljande.

Stämningen skall innehålla, jämte beskrivning av handlingen, anmaning till innehavaren att, om handlingen finnes utanför Sverige, insända den till flykttkapitalbyrån ävensom tillkännagivande att eljest den, som innehar handlingen eller vet var den finns, bör därom hos nämnden göra anmälan sist å den för ärendets fullföljande utsatta dag.

§ 8.

Fullföljes ej ansökningen å utsatt dag, vare den förfallen.

§ 9.

Har handlingen på grund av anmaningen i den offentliga stämningen ej insänts till flykttkapitalbyrån och finner nämnden vid prövning av fullföljd ansökning någon omständighet ej heller i övrigt hava förekommit, som utvisar eller giver skälig anledning till antagande att de i 1 § angivna förutsättningarna för dödning ej äro för handen, skall handlingen genom beslut av nämnden dödas.

Beträffande in-tecknad handling skall beslutet tillika innehålla erinran, att det ej innebär dödande av in-teckningen.

Restitutionsnämndens beslut må ej överklagas.

§ 10.

Varder handlingen dödad, har i fråga om aktiebrev aktiebolaget och i övrigt den, som är förpliktad att fullgöra vad i handlingen blivit utfäst eller vars egendom på grund av in-teckning eller eljest häftar för utfästelsen, att

på begäran av flyktkapitalbyrån utfärda ny handling, som mot den dödade svarar, och skall på handlingen grundad rätt anses åtfölja den nya handlingen.

Ny handling, som utfärdats i stället för dödad inteckningshandling, gälle ej såsom inteckningshandling förrän anteckning skett jämlikt 11 § andra stycket.

§ 11.

Är handling om vars dödande gjorts ansökning intecknad i fast egendom, skall nämnden skyndsamt underrätta vederbörande inskrivningsdomare såväl om ansökningen som om nämndens slutliga beslut i ärendet. Det åligger inskrivningsdomaren att så snart ske kan i vederbörande fastighets- eller inteckningsbok göra anteckning om ansökningen samt beslutet.

Sedan intecknad handling genom nämndens beslut dödats, skall inskrivningsdomaren, på ansökan, å inskrivningsdag göra anteckning i fastighets- eller inteckningsboken, att ny handling, som utfärdats jämlikt 10 §, medför den inteckningsrätt som tillkommit den dödade. När ansökan göres, skall den nya handlingen vara åtföljd av avskrifter enligt vad beträffande ansökan om anteckning är stadgat.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1948.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 juni 1947.

Närvarande:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 3 juni 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 23 maj 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar; samt
- 2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsassessorn S. Edling.

Förslagen föranledde följande yttrande av *lagrådet*.

1. Förslaget till lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Förslaget innebär, att den som är ägare av däri avsedd handling kan hos restitutionsnämnden — under åberopande av att dödningsförutsättningarna enligt den föreslagna lagen ej äro för handen — kräva, att ansökningen om dödande av handlingen avslås. Konsekvensen torde fordra, att den som har en begränsad sakrätt till handlingen får, vad angår denna rätt, samma ställning som ägaren. Det hemställes därför, att till första stycket i 1 § fogas stadgande om att aktiebrev ej må dödas till förfång för någon, som innehar brevet såsom säkerhet för fordran, med mindre dödande kunnat ske om han varit ägare till aktien. Enligt 2 § skulle en sådan bestämmelse få motsvarande tillämpning å den som innehar annan handling än aktiebrev.

Då det kan inträffa att ägare till handling som kan antagas vara exempelvis pantsatt eller under beslag är känd, synes i sista punkten av 5 § böra

stadgas skyldighet under angivet villkor att om dödningsansökningen under-
rätta jämväl den som den på handlingen grundade rätten tillkommer, så ock
innehavare av handlingen.

**2. Förslaget till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni
1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.**

Detta förslag lämnas utan erinran.

Ur protokollet:

Åke Mossler.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 juni 1947.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och statsrådet Kock anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 5 juni 1947 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 23 maj 1947 remitterade förslagen till

- 1) *lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar; samt*
- 2) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.*

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Vad lagrådet föreslagit synes böra iakttagas. På grund härav har till 1 § första stycket i förslaget till lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar fogats stadgande, att aktiebrev ej må dödas till förfång för någon, som innehar brevet såsom säkerhet för fordran, med mindre dödande kunnat ske om han varit ägare till aktien. Vidare har i 5 § sista punkten förreskrivits att, förutom innehavare av handlingen, även den som den på handlingen grundade rätten tillkommer skall underrättas, om det kan ske utan märklig tidsutdräkt.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen, sedan förslaget till lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar ändrats i enlighet med det anförda samt därjämte vissa redaktionella jämkningar vidtagits i det samma, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Åke Mossler.